

Med Academia i Finland, maj 2008

Vägledarna i Finland har en starkare ställning i skolan och på nationell nivå

Ger mig iväg till grannlandet Finland som en av stipendiaterna inom Academia. Förväntningarna är höga eftersom jag har en bild av att finska studie- och yrkesvägledare är långt före oss inom vägledningsområdet. Ända sedan min utbildningstid har den bilden funnits hos mig och äntligen är det dags att ta reda på hur det fungerar.

Redan på söndagskvällen träffas vi på CIMO i Helsingfors, motsvarande internationella programkontoret i Sverige, för en första genomgång av veckan. Det är en ganska liten grupp som består av två spanjorer, en fransman, två engelsmän, en tjeckiska och jag. Programmet har ett upplägg av dels gruppbesök och dels en individuell del som innebär att varje deltagare får vara med en vägledare i 2 ½ dag. Jag var 2 ½ dagar på en kombinerad grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Skolan är i Kerava som är en mindre kommun utanför Helsingfors. Där följer jag med Seppo som är svensktalande. Det underlättade att kunna samtala på sitt eget språk.

Helsingfors är en trevlig stad, som påminner om min hemstad Göteborg. Ungefär lika många innevånare, staden ligger vid havet och det finns spårvagnar. En del av utbytet är att umgås på kvällarna med de andra stipendiaterna. Våra värdar tar oss med på flera aktiviteter. En kväll är vi medbjudna till en kolonistuga och grillar makkara (korv). Jättetrevligt. Sista kvällen hade vi avslutningsmiddag där flera av de vägledare vi varit hos samt representanter från CIMO deltog.

Första dagen får vi en rejäl duvning i det finska utbildningssystemet. Det är massiv information som är ganska tröttsam att ta till sig men välbehövlig. Finska vägledare som arbetar inom utbildningsväsendet är kombinerat lärare och studie- och yrkesvägledare. Det som är speciellt är att studie- och yrkesvägledare på yrkesskolorna samtidigt är lärare i något av yrkesämnena. Det är ett krav att de också har behörighet att undervisa i ett yrkesämne. Utbildningstid är ca 4 ½ år.

Få yrkesutbildade till högre studier

Det finska utbildningssystemet påminner om vårt planerade med större distinktion mellan teoretiska och praktiska gymnasieutbildningar. Gymnasieskolan är kursutformad och ställer större krav på individen. Tyvärr är det få som går vidare från yrkesinriktad gymnasieutbildning till högskola/universitet. Den nya gymnasieskolan i Sverige kanske får motsvarande effekt? Det skulle öka på snedrekryteringen till högre studier ytterligare och knappast en önskvärd utveckling som jag ser det.

Studie och yrkesvägledare på arbetsförmedlingen i Finland är dels motsvarande de rådgivare som fanns på svenska arbetsförmedlingar som internutbildades och dels arbetspsykologer. Jag blev inte riktigt klok på arbetspsykologernas sätt att arbeta på jämfört med hur de arbetar i Sverige. Det verkar som de har ett större uppdrag och mer resurser och därför kan de i större utsträckning jobba med fördjupad vägledning. Det är alltid vanskligt att försöka sig på en jämförelse särskilt som jag är relativt okunnig om hur arbetspsykologer i Sverige jobbar. Det jag kan konstatera är att finska vägledare som arbetar på Arbetsförmedlingen som arbetspsykologer är psykologer. Alla andra vägledare har annan utbildning. De motsvarande rådgivarna kunde vara socionomer eller annat i botten. Arbetslösa personer under 25 år utan

yrkesutbildning mister sitt understöd om de inte söker till en yrkesutbildning. Det leder till en del avhopp från yrkesutbildningarna. Dessa utbildningar söker man via arbetsförmedlingen.

Staten rekommenderar snittet

Läste i vägledaren om att snittet för en vägledare på en gymnasieskola är 600 elever i Sverige idag. En försämring som skett bara de sista åren. Hälften av alla vägledare på grundskolorna saknar utbildning.

Rekommendation från staten i Finland är 250 elever per vägledare. Lagstiftning finns hur studie och yrkesvägledning ska bedrivas ute på skolorna. Där regleras exempelvis att det ska undervisas i studie och yrkesvägledning ett visst antal timmar per läsår. Att det finns möjlighet till studie- och yrkesvägledning alla skoldagar.

Flera av de vägledare vi besökte hade ca 250-300 elever på en heltidstjänst. Undantaget var den vuxenvägledaren som jag träffade, han hade drygt 500 elever. Eftersom Finland har samma system med att kommunerna styr över skolan och rektor kan påverka kvaliteten på vägledningen ser det olika ut. Det finns skolor där vägledare har 1000 elever, kanske saknar utbildning och kanske inte lagen alltid efterlevs heller.

En förklaring till att vägledarna har färre elever kan vara att de är mer involverade i studenternas inlärningsprocesser. Flera av de vägledare jag och de andra stipendiaterna träffade undervisade inte utan arbetade heltid som studie- och yrkesvägledare. Där kan jag se fördelen att vara en lärarkollega fast med andra arbetsuppgifter. Jag vet inte hur många som faktiskt undervisar också och hur man då ser på rollen att både betygssätta och vägleda. De har dessutom uppehållstjänst vilket innebär långa lov samt att man har som vägledare motsvarande lärarnas undervisningsskyldighet. Seppo som jag var hos hade 30 timmar i veckan som motsvarande en heltid.

Vuxenutbildningen i Finland bedrivs mestadels på kvällstid och utan studiefinansiering. Vägen från yrkesutbildning till högskola är ingen omöjlighet men verkar kräva mer av den enskilde för att uppnå i Finland jämfört med Sverige där periodvis väldigt förmånliga studiebidrag har underlättat för vuxna att utbilda sig på nytt.

Vägledare har starkare ställning

Flera gånger fick jag höra att Sverige har setts som ett föregångsland och att man många gånger sneglar på hur vi har löst olika uppdrag. Min upplevelse är att det finns mer likheter mellan våra länder än skillnader. Samhällsstrukturer som påminner om varandra. Kulturen skiljer sig inte nämnvärt vid första intrycket. Sverige har haft en stabilare utveckling under många år medan Finland har rusat ikapp de sista 10-20 åren.

Finland är tvåspråkigt. För att få kommunal eller statlig tjänst behöver du klara av både finska och svenska. Information från stat och kommun är på två språk och gatunamnen är även de på båda språken. I Helsingfors har ca 5% av invånarna svenska om modersmål. Det ska vara möjligt att låta barnen gå på finskspråkigt eller svenskspråkigt dagis, skola och att få tala med en myndighetsperson på ditt modersmål. Det är i praktiken inte alltid möjligt, särskilt Östra Finland som är övervägande finskspråkigt kan det vara svårare att få den servicen.

Ett tips för svenska studenter att läsa på svenska i Finland, finns flera svenskspråkiga universitet, för mer info <http://www.opintoluotsi.fi/sv-FI/> eller <http://cimo.fi>

Mitt samlade intryck är att våra kollegor i Finland verkar ha färre studerande per vägledare, starkare ställning på skolan och en starkare ställning på nationell nivå.

Mottagandet jag fick både som grupp på olika besök och som individ hos en vägledare var över min förväntan. Jag är jätteglad att det blev Finland och kan verkligen rekommendera kollegor att åka dit. Det är så nära men där utbytet kan ge desto mer för att vi har så mycket

gemensamt. Jämförelserna blir intressanta eftersom det är så lätt att relatera till varandras samhällssystem.

Anette Åke
Vuxenutbildningsförvaltningen i Göteborg